

מעמיקים שורשים – מצמיחים כנפיים

"...כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים"

(אמנון שמש, סופר ומשורר ישראלי, מחנך וחבר קיבוץ מעיין ברוך)

שמואל א' כ"ד – כמעט רצח פוליטי במערה...

שלב 1 - הקדמה [15 נק']

הנחיות: השיבו באופן קבוצתי על השאלות הבאות

1.

קראו את דברי השופט אדמונד א' לוי ז"ל, מתוך פסק הדין במשפטו של רוצח רה"מ יצחק רבין ז"ל –

כתב האישום הנוכחי הוא מן החמורים שהוגשו לבית משפט בישראל. ההחלטה לרצוח את ראש הממשלה, שהתקבלה בשקול קר ובדעה צלולה, אינה עוד עבריינות 'רגילה' שגם בה אין להקל ראש, אלא כזו שהתבצעה, כך לפחות על פי גרסת הנאשם, על רקע פוליטי, שעד כה סברנו לתומנו שהיא נחלתם של אחרים ולא נחלתנו. כל תיק העוסק באובדן חיי אדם, מותר בלבו של השופט משקע וצלקת עמוקים. ... גם ברגעים אלה כאשר אנו משמיעים את גזר הדין מלווה אותנו תחושה קשה, ולא נפריז אם נאמר שהלב דואב והעין דומעת. אנו חשים צער עמוק על שהומת אדם, מנהיגם של מדינה ועם, שנשא בעולו של השירות הציבורי במשך עשרות שנים, תחילה כחייל ואחר כך כמדינאי. לאורך דרכו ארבו לו סכנות רבות, ומכולן הצליח לחמוק, עד אשר בהיותו בשיא פעילותו, השיגוהו כדורים שנורו מכיוון בלתי צפוי, לא זר ואובי, אלא של אחד מתוכנו. גלי הזעזוע שפקדו אותנו פרצו גבולות וימים... הלב דואב והעין דומעת, גם משום שאנו כעם ספגנו סטירה מצלצלת על לחי חשופה כשהתברר שהעבריינות הגיעה גם לחיינו הפוליטיים, כשממניעים לכאורה אידיאולוגיים, קופד פתיל חייו של אדם. **והרי ההיסטוריה מלמדת שכל אידיאולוגיה המקדשת את הרצח כאמצעי, סופה שהרצח נהפך להיות כל האידיאולוגיה כולה.** ושוב ניצבת לפנינו הוכחה, שפיחות הערכים שבקרבתנו הפך לנגע, עד שגם חשיבותם של החיים וקדושתם, שהיו ערך נשגב וכזה שאינו שנוי במחלוקת, שוב אינם כתמול-ששום... כשעלו הרהורים בדבר האפשרות של התנקשות בחייו של מנהיג בישראל, ביטלנוה כבלתי סבירה, הואיל והאמנו לתומנו שבתחום זה אין אנו ככל העמים. ולפתע באה אשליה זו לקיצה, והתמונה של ראש הממשלה המנוח מתמוטט, לאחר שכדוריו של מתנקש השיגוהו, אינה משה מאז מנגד עינינו. אותם כדורים פצעו אנושות אומה שלמה ומיליונים רבים.... מותר ולעתים אף רצוי לחלוק על השקפת השלטון ועל קו מדיני שאותו נקט. אך הכל צריכים לשנן, השכם וערב, שעם החפץ חיים אינו מחליף את הנהגתו בכדוריו של מתנקש והדרך האחת לעשות זאת היא – בחירות חופשיות ודמוקרטיות... כל עוד לא נפלה החלטה ברוח זו, הממשלה שנבחרה היא היחידה הממונה על ענייני המדינה והכל סרים למרותה.

- א. מהן טענותיו של השופט אדמונד לוי ביחס לתופעת הרצח הפוליטי והדרכים הלגיטימיות להחלפת שלטון?
- ב. חוו את עמדתכם המנומקת על טענותיו של השופט אדמונד לוי.
- ג. חוו את עמדתכם – האם יש נסיבות בהן מוצדק לפעול באופן אלים להחלפת השלטון? אם יש – מהן אותן הנסיבות נסיבות?

שלב 2 – הסיפור המקראי [25 נק']

לימוד הפשט

1.

קראו את פרק כ"ד, מומלץ להיעזר באתר 929, מומלץ גם להיעזר בסרטון תנ"ך בקומיקס – דוד ושאל במערה

א ויהי כאשר שב שאל מאחרי פלשתים ויגדו לו לאמר הנה דוד במדבר עין גדי: **ב** ויקח שאל שלשת אלפים איש בחור מכל-ישראל וילך לבקש את-דוד ואנשיו על-פני צורי היעלים: **ג** ויבא אל-גדרות הצאן על-הדרך ושם מערה ויבא שאל להסך את-רגליו ודוד ואנשיו בירכתי המערה ישבים: **ד** ויאמרו- אנשי דוד אליו הנה היום אשר-אמר ה' אליך הנה אנכי נתן את-(איבך) ויבך בידך ועשית לו כאשר יטב בעיניך ויקם דוד ויכרת את-כנף-המעיל אשר-לשאל בלט: **ה** ויהי אחרי-כן ויך לב-דוד אתו על אשר כרת את-כנף אשר לשאל: **ו** ויאמר לאנשיו חלילה לי מה' אם-אעשה- את-הדבר הזה לאדני למשיח ה' לשלח ידיו בו כי-משיח ה' הוא: **ז** וישמע דוד את-אנשיו בדברים ולא נתנם לקום אל-שאל ושאל קם מהמערה וילך בדרך: **ח** ויקם דוד אחרי-כן ויצא (מן-המערה) ומהמערה ויקרא אחרי-שאל לאמר אדני המלך ויבט שאל אחריו ויקד דוד אפים ארצה וישתחו: **ט** ויאמר דוד לשאל למה תשמע את-דברי אדם לאמר הנה דוד מבקש רעתך: **י** הנה- היום הזה ראו עיניך את אשר-נתנך- ה' היום בידי במערה ואמר להרגך ותחס עליך ואמר לא-אשלח ידיו באדני כי-משיח ה' הוא: **יא** ואבי ראה גם ראה את-כנף מעילך בידי כי בכרתי-את-כנף מעילך ולא הרגתיך דע וראה כי- אין בידי רעה ופשע ולא-חטאתי לך ואתה צדה את-נפשי לקחתה: **יב** וישפט ה' ביני ובינך ונקמני ה' ממך וידי לא תהיה-בך: **יג** כאשר יאמר משל הקדמני מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה-בך: **יד** אחרי מי יצא מלך ישראל אחרי מי אתה רדף אחרי כלב מת אחרי פרעש אחד: **טו** והיה ה' לדן ושפט ביני ובינך וירא וירב את-ריביו וישפטני מידך: **טז** ויהי ככלות דוד לדבר את-הדברים האלה אל-שאל ויאמר שאל הקלך זה בני דוד וישא שאל קלו ויבך: **יז** ויאמר אל-דוד צדיק אתה ממני כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה: **יח** ואת) ואתה) הגדת היום את אשר-עשיתה אתי טובה את- אשר סגרני ה' בידך ולא הרגתני: **יט** וכי-ימצא איש את-איבו ושלחו בדרך טובה וה' ישלמך טובה תחת היום הזה אשר עשיתה לי: **כ** ועתה הנה ידעתי כי מלך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל: **כא** ועתה השבעה לי בה' אם-תכרית את-זרעי אחרי ואם-תשמיד את-שמי מבית אבי: **כב** וישבע דוד לשאל וילך שאל אל-ביתו ודוד ואנשיו עלו על-המצודה:

- א. תארו באופן תמציתי את המתרחש בפסוקים.
- ב. בפסוקים מתוארת סיטואציה של מלחמת אזרחים כשסיבת המלחמה היא מאבק על כס המנהיג. חוו את עמדתכם – מי מרוויח ומי מפסיד ממלחמת אזרחים?
- ג. מה מציעים אנשי דוד לעשו, וכיצד דוד משיב להם ובאיזה נימוק? חוו את עמדתכם על הצעת אנשי דוד ועל תשובתו.
- ד. כיצד דוד פונה לשאל וכיצד הוא מתייחס אליו בפרק הזה? חוו את דעתכם על התנהלותו.
- ה. שערו – מדוע שאל מגיב בבכי על פנייתו של דוד? מה זה עשוי להעיד על המתחולל בנפשו?

שלב 3 – קומת הפרשנות [30 נק']

1.

התמודדות עם פרשנות מודרנית כתובה – עליכם להיכנס לאתר 929 [פרק כ"ד](#) ולהתייחס לארבע פרשנויות/הרחבות מתוך הפרשנויות/הרחבות של המחברים הבאים (שמות משפחה): פז-צוק, קופטש, זיוון, אלון, ברזילי, מאיר, משגב, הנזלזלץ. על ההתייחסות לכלול את **הצגת התוכן המרכזי והמתומצת** של הפרשנות/הרחבה וכן את **עמדתכם** ביחס לרעיון המרכזי של כל אחד מהטקסטים הנ"ל.

2.

התמודדות עם פרשנות מודרנית מוקלטת (שמיעה) - עליכם להיכנס לאתר 929 [פרק כ"ד](#) ולהתייחס לאחת מהפרשנויות/הרחבות מתוך הפרשנויות/הרחבות של המחברים הבאים: בני לאו, דוד מנחם. על ההתייחסות לכלול את **הצגת התוכן המרכזי והמתומצת** של הפרשנות/הרחבה וכן את **עמדתכם** ביחס לרעיון המרכזי של כל אחד מהטקסטים הנ"ל.

3.

התמודדות עם פרשנות מודרנית ביו-טיוב – צפו ב[סרטון "הרצח הפוליטי שלא היה: דוד ושאל"](#).

- א. במה הסרטון מבטא את הטקסט ובמה הסרטון מייצר פרשנות לטקסט המקראי (בתשובתכם התייחסו רק לחלק החופף בתוכנו לתוכן הפרק).
- ב. השיבו על השאלה שבסוף הסרטון.

צפו בסרטון - [חלילה לי משלוח יד בנגיד עמי](#)

- ג. יוצר השיר והסרטון מגייס את פרק כ"ד להעברת מסר – מהו המסר, ומדוע להבנתכם, היוצר בחר דווקא בפרק זה לצורך העברת המסר?
- ד. מהו הנימוק המרכזי בפרק להתנגדות לרצח פוליטי? לדעתכם – האם נימוק זה "תופס" בימינו? נמקו את תשובתכם.

4.

התמודדות עם פרשנות מודרנית - קראו את הטקסט הבא והשיבו על השאלות שאחריו

מלך שהאלוהים מאס בו, והאיש הצעיר המיועד לרשת את כסאו נפגשים בנסיבות יוצאות דופן. שאול, הרודף אחר דוד עם צבאו – שלושת אלפים בחור מכל ישראל, נכנס בגפו למערה, שבה יושבת החבורה הקטנה הנרדפת – אנשי דוד, ולא יודע כי נפל בפת. ודוד, ששעת הכושר מבשילה ונופלת לידו, בוחר לא להשתמש בכל הקלפים שבידו – עובדת היותו נרדף למוות בידי שאול, זכר משיחתו ליורש ראוי על ידי נביא אלוהים, גורם ההפתעה והיתרון המספרי הרגעי שזימן לו הגורל, והוא נמנע מלקרב את הקץ ולעשות את המעשה ההגיוני שאנשיו מצפים ממנו לעשות – להרוג את שאול. ואנו תמהים – האם הנחתה את דוד חכמת המנהיג והפוליטיקאי,

או שמא היתה זו תגובה רגשית של מי שעד לפני זמן לא רב היה בן טיפוחיו של שאול? פשוטו של מקרא אינו מותיר מקום לספק: דוד אינו יכול להינתק באלימות כזו מהקשר שהוא ושואל קשורים בו. הוא קורא לו: 'אבי', ולאנשיו הוא אומר כי לא יפגע במשיח ה'. רגע יוצא-דופן זה מביא גם את שאול לתגובה לא צפויה. לאחר שהקדיש ימים ולילות למרדף עיקש אחר דוד במטרה לתופסו ולשים קץ לחייו, מעמיד אותו דוד הנרדף במצב מביך נוכח פני אנשיו הרבים. האם קודים של כבוד מנחים את שאול בתגובתו להופעת דוד, היוצא מן המערה וקורא אחריו 'אבי!', או שמא משתלטת עליו תחושת התבוסה וקבלת-הדין האלוהי, וברגע מיוחד זה הוא מודה בפני דוד שהסוף ידוע לו זה מכבר? זהו רגע שיא בטרגדיה...

- א. כיצד הטקסט מסביר את התנהלות של דוד מול שאול, וכיצד הטקסט מסביר את תגובת שאול להתנהלות של דוד?
- ב. חוו את עמדתכם המנומקת על ההסברים שהטקסט מציע, אותם כתבתם בתשובתכם לסעיף א'.

קראו את הטקסט הבא

בכיו של שאול נוגע ללב. היה זה בכי של תסכול ושל כאב; של ידיעה ברורה שדוד אומר לו את כל האמת; של חוסר היכולת שלו להתגבר על הרוח הרעה שלו; של עמידתו מול דוד, שרק נגינתו סייעה לשאול מול אותה רוח; של הכרה ברורה שלא טובה היא דרכו; של הפנמה אמיתית, אולי בפעם הראשונה, שדוד אכן ימלוך תחתיו. בשעה זו של דכדוך הנפש, של אמת פנימית, של דיבור מלב אל לב, מקננת בלבו של שאול רק דאגה אחת: שמא בעלותו למלוכה ישמיד דוד את בית שאול, כדרכם של מלכים אחרים בהיסטוריה.

- ג. לדעתכם – האם הפרשנות הזו משקפת באופן מהימן את הטקסט? הסבירו את תשובתכם.
- ד. להבנתכם – באיזה מצב נפשי ורגשי היה נתון שאול? הסבירו כיצד הגעתם לתובנתכם.

שלב 4 – קומת היצירה [10 נק']

שימו לב – חלק זה הינו אישי ועליכם לצרף את התוצרים של חברי הקבוצה כנספח. בחרו באחת האפשרויות:

- כתיבת מאמר פובליציסטי (מאמר דעה) בו אתם דנים בסיפור המפגש בין דוד ושואל במערת עין-גדי.
- כתיבת שיר / ווקן ספוקן המתייחס לנושא
- אפשרות לתלמיד מגמת אומנות – ציור רלוונטי לנושא – מלווה בהסבר כתוב.
- אפשרות לתלמידי מגמת צילום - צילום רלוונטי לנושא – מלווה בהסבר כתוב.
- אפשרות לתלמידי מגמת קולנוע – צילום סרטון עד 5 דקות הממחז את האירוע
- כתיבת דיווח חדשותי על האירוע.
- אפשרות לתלמידי מגמת ספרות ותיאטרון – כתיבת מחזה על הסיפור

שלב 5 – מורשה להנחיל [10 נק']

חלק זה הינו **קבוצתי**.

1. עליכם להכין **פרזנטציה** אותה תצטרכו להעביר לכיתה. הפרזנטציה צריכה לכלול את עיקרי התוכן בהם עסקת במהלך לימוד הפרק. בפרזנטציה ניתן להשתמש במטודות שונות (הרצאה, מצגת, סרטון מקורי, משחק, הצגה ועוד) והיא לא צריכה לעלות על 20 דקות. את הפרזנטציה תצטרכו להעביר לכיתה.
2. עליכם להכין **דף** (עמוד אחד) ובו תרכזו את **עיקרי התוכן** – תמצית הסיפור והיבטים רעיוניים וערכיים העולים ממנו. הדף שתכינו ישמש את חבריכם לכיתה לצורך הכנה לבחינה המסכמת של הנושא.

שלב 6 – סיכום ורפלקציה [10 נק']

חלק זה הינו **אישי**.

- כתבו - מה **התחדש** לכם במהלך לימוד הפרק (כולל כל הקומות בהם עסקתם)?
- כתבו - מה היה **משמעותי** במיוחד עבורכם במהלך העבודה על הפרק? מדוע זה היה משמעותי? מה היה פחות משמעותי ומדוע?
- כתבו שאלות פתוחות לדיון העולות בעיניכם מהפרק ו/או מהמטלה. כל חבר בקבוצה מתבקש ליצור שאלה אחת.

בהצלחה ובהנאה!!! למידה מאתגרת ומשמעותית!!!